

Manvydas Borusas

Advokatas, 28 m.

2019-07-17

Išvykstant, vos tik leido priėti draugams ir artimiesiems atsisveikinti, Serbintienėištiesė man ranką, klausdama „Ar galėsi su savimi paimti?“ bei įdavė istorinę Lietuvos vėliavą – Vytį. Nors mano kuprinė svėrė gana daug ir joje beveik nebuvo laisvos vietos (po to, kai „Misija Sibiras“ biure susikrovėme visus įrankius, Bronislovo kryžių, palapines ir kitus daiktus), nė nedvejodamas atsakiau, kad rasiu, kur įsidėti. O mintyse kirbėjo, kad tą vėliavą vešiuosi net jeigu reikės visą kelionę rankoje nešiotis. Visą atsisveikinimą su draugais ir artimaisiais laikiau vėliavą rankose. Ko gero, man daugiau nieko ir nereikėjo. Juk šiame simboliuje telpa tiek daug. Ir nors visur keliauju su savo dabartine vėliava – trispalve, labai džiaugiasi, kad ekspedicijoje nešiu dvi vėliavas. Vieną istorinę, kitą dabartinę, vieną savo, kitą man įduotą išvykstant.

Atsisveikinant manęs interviu paprašė „Lietuvos ryto“ žurnalistė. Neprisimenu, ką tada kalbėjau (rašau jau skrydžio iš Kijevo metu). Bet prisimenu emociją ir ką jaučiau. O jaučiau, kad ten susirinę žmonės mumis tiki. Kad ši misija yra ne 16 žmonių misija šiais metais. Tai misija už Lietuvą. Jos istoriją ir ateitį. Labai tikiuosi, kad kažką tokio ir pasakiau kameroms.

Einant į oro uostą, kalbėjomės su Egidijumi dėl to, kad nepaisant griežtų nurodymų, ką galima / reikia pasiimti ir ko negalima / nereikia (pagal mums siųstą daiktų sąrašą), vis dėlto, abu iš vakaro patys vieni sprendėme, ką pasiimti, kaip „kontrabandą“. Ypač dėl to, kad po visų instrukcijų, vietos kuprinėje ir laisvo svorio likučio buvo galima kažką papildomai įsidėti (ko nors, ko nesiūlė ar nerekomendavo įsidėti). Arba ko nors, ko manėme, kad nors ir paprastai nereikia, bet norėtusi. Nežinau, ką pasiėmė Egidijus, bet aš tai trijų rūšių lietuviškas euro progines monetas, 25 kiekvienos rūšies. Tiesiai iš Lietuvos banko. Bekalbant apie tai, pagalvojome, kad tie tremiami žmonės lygiai taip pat turėjo labai ribotą sąrašą to, ką gali pasiimti. Kai kurie vos spėjo išvis, ką nors pasigriebti. Bet buvo ir tų, kurie bandė nusivežti tai, ko negalima. Bet to, ko vėliau labiausiai ilgėtusi.

Kijevo oro uostas

Belaukiant skrydžio ir žiūrint filmą „Karlagas. Mirties žemė“ pro langą pamatėme, kaip atvežė ir į mūsų lėktuvą pradėjo krauti kuprines. Jeigu tai galima pavadinti krovimu. Bet mes vežėme svarbų krovinį – Bronislovo kryžių. Turbūt dėl to kiekvienas metimas ir stiprus kuprinės smūgis buvo smūgis ir mums. Juk kiekvieno kuprinėje dalis kryžiaus ir kiti brangūs iš Lietuvos pasiimti daiktai. Įsiminė pirmi Augusto žodžiai tai išvydus: „Ei, ten juk kryžius viduje...“

2019-07-18

Atvykome į Nur-Sultaną. Kartu su Adomu (Lietuvos ambasados atstovas) lankėmės Alžyro muziejuje – buvusiam moterų lageryje. Gidė informaciją apie lagerį ir jo istoriją pateikė automatu. Ten pastatytas didelis paminklas aukoms. Bet tokių kaip šis – vienetai. Daugelis kitų lagerių, kurie mūsų laukia, net nepažymėti.

Po to lankėmės Nur-Sultano kapinėse ir ieškojome lietuvių. Daugiau nei pusantros valandos prirėkė, kad rastume pirmą lietuvio kapą. Šaunuolis Tomas! Nors kartais jau atrodė beviltiška brautis per tas džiungles, tačiau žengdami jau jautėme, ką darome, ir dėl ko tai darome. Tomui atradus pirmąjį kapą, burtas buvo išsklaidytas ir per likusį laiką radome dar keturis, kuriuos pavyko atpažinti ir identifikuoti. Pačiam pavyko rasti tik kapus, kuriuose galbūt ilsisi lietuviai (sprendžiant iš kryžiaus). Tačiau jokių užrašų ant jų rasti nepavyko. Taigi, nors ir nuojauta sako, kad galbūt ten ir lietuvių kapai, bet patvirtinimo trūko. Juk gali būti, ir vokiečiai, kurių čia gerokai daugiau. Bet koku atveju viską kompensuoja komandos draugų pasiekimai. Manau, kad ryt bus ir lengviau, ir produktyviau. Kilsime išsimiegoję ir tęsime darbus. Juk nuo pat išvykimo (jis buvo vakar) numigome tik protarpiais (lėktuve). Taigi, jau eina antra para ir miego stygius jaučiasi.

Turbūt dėl miego stygiaus tol, kol mus veža autobusiuku iki kapinių, muziejaus ar Karagandos, visa komanda išlūžusi, nepaisant to, kad vietos beveik nėra (16 žmonių ir jų milžiniškos kuprinės viename

mikroautobuse). Mums viskas atrodo, kaip ta pati pirma para, nors rašydamas dienoraštį suprantu, kad baigiu rašyti apie antrąją dieną.

Manau, ši diena yra svarbi komandai. Nuvyksime į savo pirmąją stovyklavietę, kur praleisime kelias dienas. Ta proga reikės pasidalinti Vilniaus monetomis. Simboliška. Karagandoje mus priėmė ir kieme leido apsistoti Vitalijus. Lietuvis, kuriam, kaip supratau, esame jau nebe pirma „Misija Sibiras“ komanda. Labai skaniai atrodo ant laužo verdama sriuba. Nekantrauju paragauti!

2019-07-19

Valanda paieškų Dolinkos kapinėse ir vienas kapas, kurį rado Mantas. Šaunuolis! Labai džiaugėmės, ypač dėl to, kad po kelių parų pagaliau vėl pamatėme lietuvišką (ne kirilica parašytą) užrašą! Baigus paiešką papildomai nieko neradome, bet vis ne tuščiomis judame iš kapinių.

Kitose kapinėse mums nurodė, kad reikia bandyti rasti ne tik lietuvių, bet ir Jurgio Dirvonskio dukros Nijolės kapą. Jausmas, kai vienas ar kitas komandos draugas randa lietuvių kapą, tikrai geras. Audra rado Vytauto Baristos kapą – vėl lietuviškas užrašas. Pats radau Prano Biliūno kapą, bet tik priėjęs prie pat ir apsidžiaugęs, kad radau, pamačiau, jog jau pririšta vėliavėlė. Tai reiškia, kad kita komandos dalis,ėjusi iš kitos pusės, čia jau praėjo, sutvarkė ir inventorizavo. Nesu pirmas radęs. Paieškų pabaigoje dalis komandos nusprendė nubėgti į kitoje geležinkelio pusėje pastebėtas kapines. Iš ten vaizdas panašesnis į nuotraukoje buvusį. Arnoldas sakė, jog ten lankėsi pernai metų komanda.

Grįžus mus stovykloje pasitiko delegacija. Kaip supratau, jie Kazachstano Tautų asamblėjos jaunimo atstovai. Labai svarbūs asmenys Kazachstane. Pabendravome ir apsikeitėme kontaktais. Vėliau skubėjome į stovyklavietę, nes reikėjo paruošti koplytstulpio brėžinį.

Dirbau ties brėžiniu. Turime techninių problemų dėl gautų lentų pločio. Reikia kažką sugalvoti. Visą vakarą braižiau, skaičiavau, mažčiau. Bet lentos atrodo per siauros. Norint padaryti stogą, reikės jungti bent dvi. Norint padaryti normalų stogą – tris. Kol kas dar nesugalvoju, kaip sujungti. Tikiuosi rytoj

Egidijus (jis labai sumanus tokiuose techniniuose ir praktiniuose klausimuose) pasiūlys, kokią nors idėją.

2019-07-20

Susitikome su lietuviškų šaknų turinčiu Dimitrijum Ruginiu. Diskutuojant vienas iš mūsų paklausė, ar jam yra žinoma apie lietuvius, kurie būtų atvykę į Kazachstaną dėl darbo. Sakė, kad nei apie vieną tokį nėra girdėjęs. Visi tremtiniai arba politiniai kaliniai.

Dimitrijus didelę dalį savo jaunystės pradirbo anglių kasybos šachtose. Dėl to jis mus nusivedė į anglies kasyklų teritoriją, kur mus vedžiojo vietinis gidas ir pasakojo apie anglies kasimo šachtas. Tai labai didelės rizikos darbas, sakė, kad įvyksta apie 30 incidentų per metus. Po ekskursijos mūsų gidas padėkojo už tai, kad jam leidome mintimis sugrįžti į vaikystę. Jis vaikystėje yra lankęsis Vilniuje. Jo seneliai ten gyveno. Nors lietuviškų šaknų jie neturėjo. Per interviu žurnalistės klausė Dimitrijaus apie jo ryšį su Lietuva. Jo tėčio šeima buvo iš Lietuvos, bet užaugo Kazachstane. Jis čia tapo fotografu. Tačiau jis supranta, kad Lietuvoje gyventi būtų geriau, bet ne tai jam svarbiausia. Jis jaučia ir įsipareigojimus Kazachstanui už tai, kuo dabar yra ir ką daro.

Dimitrijus vėliau mums parodė kelią iki jo statyto namo. Pasakojo, kaip pabuvęs Lietuvoje, pamatė didelius mūrinius (plytinius) namus. Tada pagalvojo, kad ir pats grįžęs į Kazachstaną tokį pastatys. Grįžęs pastatė trijų aukštų mūrinį namą su rūsiu, kaip papildomu aukštu. Vėliau jo visi kaimynai ėjo pas jį žiūrėti rūsio ir patys bandė statyti tokį patį. Iki tol Kazachstane tai nebuvo nei žinoma, nei populiaru.

Vėliau šukuotose kapinėse Sandra rado savo pirmuosius lietuvių kapus. Ir ne šiaip sau, visą trejetuką! Kai rado, iškart balse pasigirdo džiaugsmingas „Valio!“..Šaunuolė!

Nuvykome į Dimitrijaus tėvų kapines. Jas taip pat šukavome. Ir čia lietuvių kapų buvo labai daug. Paulius, Mantas, Augustas vienas po kito rado lietuvius. Nuotaika labai kilo. Pirmą savąjį čia radau ir aš. Ulys Leonas – buvo parašyta kirilica ant antkapio. Tikrai didelis džiaugsmas atradus pirmąjį kapą

po šitiek dienų paieškų. Viso šiose kapinėse radome virš 20 lietuvių kapų. Iš vienos pusės džiugu, kad produktyviai padirbėjome, iš kitos pusės suprantame, kiek lietuvių buvo priversti čia nugulti amžino poilsio.

Per pietus valgėme sumuštinis su „šlapianka“ ir agurkais. Bet svarbiausia, kad turėjome arbūzą. Pjaustant arbūzą buvo pasakyta labai tiksli frazė: „Juk taip nesunkiai laimė atsiriekia“.

Pabaigus numatytą dienos planą, Arnoldas pasakė, kad iki tol, kol sutems, dar turime truputį laiko. Paklausė, ką norime daryti. Buvo nuspręsta, kad vyksime į kapines, kurios buvo kitoje geležinkelio pusėje, kur ieškojome Jurgio dukros Nijolės kapo. Atvykę rikiavomės ir ieškojom. Vėliau, išsiskyrus nuomonėms, kur eiti ir kaip ieškoti, išsiskirstėm. Aš likau su Alginta, Audra, Rūta. Iš pradžių dar Rūta bandė ginčytis, kad pagal nuotrauką kapas turi būti kažkur kitur, bet paėmęs jos fotoaparata padariau nuotrauką ir sakau vaizdas panašus, tik mums reikia eiti dar toliau. Ir beiniant išgirdome Egidijaus džiaugsmingą šūksnį. Rado!

Nuėję prie kapo bandėme prisišaukti komandą, bet atstumas, krūmai ir kita neleido likusiems mūsų išgirsti. Egidijus pasakė, kad kairėje kapinių pusėje, visiškai palei tvorą, yra tarsi takelis, kuriuo būtų galima patekti prie įėjimo į kapines. Pasisiūliau bėgti pakviesti visų. Bėgau tikrai kaip Maratonas po pergalingo mūšio pranešti apie didelį pasiekimą visai komandai. Labai geras jausmas. Reikėjo matyti jų akis ir džiaugsmą, kai surikau pamatęs mūsų sugrįžtančių laukiančią komandą! Visą komandą nuvedžiau prie kapo. Tuomet buvo susisiekti su Jurgiu ir jo kita dukra. Jausminga akimirka!

Grįžę į stovyklavietę iki 02:00, gal truputį ir ilgiau, darėm koplytstulpį. Esu be galo dėkingas ir labai džiaugiuosi komanda, kuri kaip tik galėjo, taip prisidėjo prie gamybos. Labai gerai padėjo apsispręsti Marijaus žodžiai, kai sprendėme, kaip darome. Jis sako, kad dvišlaitį nubraižysim ir išpjaustysim lengvai ir greitai, bandom keturšlaitį stogą padaryti. O jei nepavyks, bandysim paprasčiau. Labai gerai, kad prie skaičiavimų ir mano braižymo tikrinimo prisijungė Mantas. Tikrai genialus matematikoje. Manau, kad jo pagalba neabejotinai padėjo išvengti klaidų skaičiavimuose ir matavimuose. Egidijus labai gerai instruktavo likusius komandos vaikus dėl to, kaip preciziškai atlikti tikslius koplytstulpio

detalių pjovimus. Marijus, Tomas ir Augustas iš peties darbavosi ties kiekviena detale. Per vakarą buvo išpjauta apie 80% visų dalių bei padaryta apie 60% viso darbo vienam koplytstulpiui.

Tik gaila, kad merginų siūlytas antro koplytstulpio apdailos variantas nesusilaukė daug dėmesio ir jį nori atmesti. Jos irgi labai nori prisidėti ir prie gamybos darbų, bet dėl reikalingo didelio tikslumo ir lėtai vykstančio kiekvienos detalės apdirbimo, sunku į darbą įjungti visus. Žinoma, Alginta dirba tikrai ne mažiau nei vyrai. Galėčiau sakyti wow!

Juokinga buvo, kai bėgant 1-2 val. nakties, pjovimus atliekant tik pagal mūsų su Mantu nurodymus, mus ilgainiui pradėjo vadinti ir kviesti, kaip inžinierius. Dirbant tai iš vieno, tai iš kito darbų galo vis pasigirdavo: „inžinieriai, ką toliau“ arba „laukiu tolesnių inžinierių nurodymų“, „eikit skaičiuot ir sakyt, ką toliau pjaut“.

2019-07-21

Pirmosios rytinės kapinės ir jau rasti 8 lietuvių kapai! Vos per pusantros valandos. Po to nuvykome į rytines mišias, kurias vedė Jurgis (Jurii), kunigas, kilęs iš Lietuvos (Naujosios Vilnios), dar kalbantis lietuviškai, nors ir sunkiai. Kai mišių metu jis lietuviškai pradėjo maldą „Tėve mūsų“, visa komanda vieningai kartu su juo sukalbėjo šią maldą. Ši bažnyčia įkurta lietuvių kunigo, bet, matyt, seniai buvo girdėjusi taip aiškiai ir garsiai kalbamą šią maldą lietuvių kalba. Mišių pabaigoje kunigas palaimino kiekvieną komandos narį. Po mišių mums pravedė trumpą ekskursiją po bažnyčią ir jos teritoriją.

Kol važinėjom iš kapinių į kapines, skambėjo dainos. Priedainį Monikos dainos jaumokam visi mintinai. Ji tikrai suskambės mums grįžus. Taip pat kai kurios kitos dainos skamba važiuojant, bet tik per Monikos dainą sudreba balsas arba sudrėksta akys.

Vykome į vieną vietą vienam iš politinių kalinių perduoti linkėjimus ir atnaujinti ryšius su jo giminėmis. Gaila, bet pavėlavome. Daliai komandos užsukus į jo butą paaiškėjo, kad jis jau miręs. Per šį laiką aš su likusia komanda laukiau prie autobusiuko. Egidijus, pamatęs netoliese kepyklėlę, nubėgo ir nupirko šviežią, ką tik keptą pyragą komandai. Vakarui.

Grįžę kibome prie koplytstulpio. Ir vieną baigėme. Negaliu nereikšti padėkų kiekvienam prisidėjusiam:

Mantas – didelė pagalba projektuojant ir atliekant sudėtingus stogo dalių ir kampų skaičiavimus,

Egidijus – genialūs montavimo ir kiti inžineriniai sprendimai,

Marijus – preciziškas, daugiausiai tikslumo reikalavusių, dalių pjaustymas,

Augustas, Tomas – daugybė laiko ir rankų darbo, skirto pagaminti krūvas dalių,

Alginta – už visą pagalbą ir buvimą su mumis viso proceso metu. Ji, ko gero, nušlifavo didžiąją dalį detalių.

Likusiems komandos nariams – Sandrai, Rūtai, Monikai, kurias mačiau dirbant su kai kurių dalių gamyba.

Taip pat visiems kitiems komandos nariams, kurie rūpinosi viskuo, ko mums dirbant reikėjo. Įskaitant maistą, vandenį, arbatą, saldumynus, palaikymą ir gerą nuotaiką aplink, filmavimus ir interviu darbo metu. Ačiū visiems! Jūs esate tie, kurie iš neįmanomo padarė nuostabų koplytstulpį, kurį rytoj statysime Ferdinando Vaitiekūno tėvelio galimoje palaidojimo vietoje.

2019-07-22

Kaip uždainavom ryte važiuojant į Karabaso lagerio vietą! Nerealu! Visų balsai dar niekad taip neskambėjo. O, kai atliekame Monikos dainą, suprantu, kodėl Daliai Grybauskaitei kaupiasi ašaros išgirdus ar pasakius žodžius „Lietuvos žemė“. Manau, kad per šią dainą man būna tas pats ties žodžiais „už Tėvynę“ ir „mūs žemės nelieskit“.

Nuvykę į Karabasą nutarėme, kad šioje vietoje statysime Bronislovo mums įteiktą kryžių. Čia anksčiau buvo lageris – paskirstymo punktas, per kurį tikriausiai perėjo beveik kiekvienas politinis kalinys. Vieta nėra niekaip pažymėta, tad kryžius bus puikus simbolis.

Koplytstulpio statyba Prostornoje:

Atsivežėme visą koplytstulpį dalimis. Dalis komandos išėjo į kapines kasti duobės, kiti apžiūrėti miestelio su seniausiu jo gyventoju tam, kad išsiaiškintų, kur buvo tikroji lagerio vieta ir kur stovėjo jo pastatai. Rinkti koplytstulpio likau aš, Mantas, Marijus, Egidijus, Augustas ir Tomas bei Alginta, Monika ir Rūta. Surinkimą baigėme tik komandai begrižtant.

Dažyti koplytstulpį merginos pradėjo prieš pat surinkimo pabaigą, bet tai ilgai netruko. Visi sugrižę prisijungė ir kaipmat kiekvienas milimetras buvo kruopščiai padengtas. Į pastatymo vietą koplytstulpį nešėme beveik visi vyrai. Ne dėl to, kad toks sunkus, visi labai norėjo. Įleidome į duobę ir pradėjome užkasinėti. Užkasus dar sykį nudažėme. Sandra, užlipusi Marijui ant pečių, nudažė koplytstulpio stogo saulutę dar sykį.

Pastačius atėjo laikas galutiniam akcentui. Mūsų misijai kalvio padarytos metalinės saulutės prikalmui. Man, kaip koplytstulpio projekto vadovui, buvo suteikta garbė įkalti pirmą vinį. Po to plaktuką perdaviau antrajam inžinieriui – Mantui. Jis – plovėjui Marijui, kuris – Tomui, o šis – pusę vinies kitam plovėjui Augustui. Paskui vinį įkalė Egidijus, kaip duobės kasėjas, nors mano akyse jis buvo technikos ekspertas ir pagrindinis asmuo, kuris rūpinosi konstrukcijomis ir tvirtinimu. Tada Paulius, Monika, Rūta. Paskui paprašiau, kad vieną vinį įkaltų Alginta, kuri labai daug prisidėjo prie darbo. Tuomet Sandra ir Audra.

Tylos minute pagerbėme Ferdinando Vaitiekūno tėtį ir kitus politinius kalinius, kurie ilsisi Prostornoje ir jos apylinkėse. Tada visi susikabinę sugiedojome himną. Nežinau, ar iš jaudulio, ar dėl to, kad į akis smarkiai švietė saulė, bet pajutau per žandą nuriedėjusią ašarą. Po himno sudainavome Monikos dainą. Per žodžius „už Tėvynę“ ir „mūs žemės nelieskit“ pajutau, kaip vėl drėksta akys. Tada jau buvo aišku, kad ne dėl saulės. Galiausiai Marija perrišo koplytstulpį trispalve ir pajudėjome link autobusiuko, kuriuo keliavome į Karabasą.

Kelionė į Karabasą:

Važiuojant Arnoldas pasakė, kad kunigas minėjo, jog be Dulinsko kapo ten, bažnyčios teritorijoje, nėra jokio kito Lietuvos simbolio. Nutarėme, kad padarysime kryžių, kurį pastatysime prie bažnyčios.

Arnoldas gaus dar medienos kryžiui. Taip pat grįžus reikės baigti antrą koplytstulpį (šiuo metu turim padaryta kokį 30%), skirtą Dolinkos masinei kapavietei. Dabar lekiam į Karabasą pastatyti Panevėžiečio Bronislovo mums įdėtą kryžių.

Karabasas:

Norint statyti kryžių, reikėjo iškasti duobę. O tai atrodė neįmanoma, nes žemė buvo kieta kaip betonas. Bene porą valandų daužėme ir kapojome kastuvais, kol pasiekėme apie 80 cm. gylį. Vykstant šiam procesui dalis komandos neturėjo daug darbo, apart akmenų rinkimo sutvirtinimui ir vietos tvarkymo, tad nuolat girdėjosi merginų dainavimas. Pastatėme kryžių ir sugiedojome himną.

Manau, kad šio kryžiaus vieta labai svarbi, nes iki šiol ten buvo tik eilinė šalikelė prie geležinkelio, nors anksčiau toje vietoje stovėjo lageris, kurį perėjo, ko gero, beveik kiekvienas politinis kalinys. Būtent čia juos visus atveždavo ir tada paskirdavo į kitus lagerius.

Grįžus:

Labai emociingas vakaras prie laužo. Atidaviau abi likusias monetas (po vieną kiekvienos rūšies) visiems komandos nariams. Visi kalbėjom apie tai, kas kam ant širdies gulėjo. Vėliau, galima sakyti naktį, pradėjome daryti ir baiginėti antrą koplytstulpį. Buvo daug diskusijų dėl ko, kaip ir kas turi būti ir atrodyti. Truputį gaila, kad šitaip trūkstant laiko miegui, tiek jo sugaišome ne ginčydamiesi, o pilstydami iš tuščio į kiaurą.

Džiaugiuosi, kad net priešingoms nuomonėms Egidijus išsakė argumentus, ir tada jau galėjau sėsti prie braižymo lentos ir braižyti šio koplytstulpio saulutę bei modeliuoti stogą. Kitas apdailos dalis palikome norintiems toliau diskutuoti. Pabrėžtina, kad nors ir tai truko ilgiau nei kitas (paprastesnis variantas), rezultatai daug kartų įspūdingesni! Labai laukiu rytojaus, kol likusi komanda pamatys, kas buvo sumeistrauta per naktį. Manau, tai neįtikėtina!

P.S. *Special thanks to* Egidijus! Jeigu ne jo aiškūs argumentai, pasakyti laiku ir vietoje, antro koplytstulpio projektas būtų nuėjęs kitu keliu. Taip pat Tomui, Augustui, Algintai ir Marijui, kurie

visa laiką iki galo buvo, pjaustė ir šlifavo kiekvieną detalę. O taip pat Mantui, kuris sukūrė savo elementus, kuriais bus pagražintas antras koplytstulpis.

Laikas eiti miegoti, laukia dar įspūdingesnė diena! Jaučiu tai!

2019-07-23

Po vakar nuotaika iš ryto itin pakili! Aišku, miego trūksta ir keltis lengva nebuvo. Pirmasis dienos tikslas – didelės kapinės šalia Karagandos. Kelionė į ten nebuvo itin sklandi. Vyko kelio darbai, jokių ženklų apie aplinkelį, tad teko nemažai paklaidžioti. Taip pat vairuotojai gana ramiai važiuoja kiaurai „plytos“ ženklą. Kapinės, į kurias galiausiai atvykome, buvo tikrai kietas riešutėlis. Bet komanda jau susidirbusi, tad viską įveikėme gana sklandžiai.

Greitai papietavus trumpam užsukome į stovyklavietę paimti antro koplytstulpio dalių. Tuomet išjudėjome į Dolinką. Į tą vietą, kur buvo masinė kapavietė. Ten prie mūsų prisijungė Dimitrijus Rugys ir du kiti lietuvių kilmės asmenys – tėvas Pakštassu sūnumi. Surinkimas vyko labai sklandžiai, o Egidijaus pasiūlytas saulutės variantas atrodė fantastiškai! Pasidarėme kelias nuotraukas. Giedant himną akys vėl sudrėko. Taip pat, kaip dainuojant Monikos dainą.

Džiaugiuosi, kad abu koplytstulpiai pavyko labai gerai ir gavosi labai kokybiški. Tikrai buvo verta sėdėti tiek naktų ir skaičiuoti, kokie ten turi būti suleidimo kampai ir kiekvienos dalies metmenys. Taip pat šaunu, kad visada buvo tų, kurie galėjo patikrinti, pakoreguoti ar patarti tose vietose, kur galėjo būti klaidos. Taip pat džiugu, kad buvo ir tų, kurie galėjo pasiūlyti praktinių problemų sprendimo būdų. Galų gale svarbiausia, kad niekada netrūko rankų visų idėjų įgyvendinimui.

Manau, kad mūsų pastatyti koplytstulpiai yra labai prasmingi paminklai tremtiniams ir politiniams kaliniams. Taip pat reiktų neužmiršti, jog jie statyti musulmoniškame krašte, tad kryžius mūsų pasirinktose, nieko nesaugomose, teritorijose galėjo ką nors žeisti ir kelti priešpriešą. Tuo tarpu koplytstulpis nėra iškart priimamas tik, kaip krikščionybės simbolis, todėl manau neigiamų emocijų vietiniams nekels.

Po statybų grįžome į stovyklavietę. Jau paskutinį kartą. Sutvarkėme ją ir susidėjome daiktus. Kol laukėme transporto, Egidijus pasižiūrėjęs į mane pasakė: „Tu tikrai turi vartoti *kažką*, pasižiūrėk į kitų veidus. Kai aš pasižiūriu į juos, visuose nuovargis. Pas tave tik žvilgsnis su entuziazmu...“ Matyt čia dėl to, jog šiame projekte matau milžinišką prasmę ir esu pasiruošęs atiduoti visą save. Juk tai dėl tos vienintelės ir mylimos Lietuvos istorijos išsaugojimo.

Iš Karagandos išvykome traukiniu. Man kliuvo boksas su Marija virš manęs ir moterimi su dviem vaikais šalia. Buvo momentas, kai grįžau vandens ir su ta moterimi pasikalbėjau. Jai buvo labai įdomu, kaip mes gyvename Lietuvoje. Klausė, kokį skirtumą matome čia. Kaip supratau, jai nėra lengva, ypač su dviem vaikais, bet stengiasi.

Buvo labai malonu pabūti „Misija Sibiras“ projekto ambasadoriumi dar kartą, skleidžiant žinutę apie projektą užsieniečiams (kaip, kad tada, kai Karagandoskapinėse sutikome amerikiečius). Tą syk irgi pateikiau tikrai stiprų ir įdomų pasakojimą bei pakviečiau mūsų veiklą sekti. Manau, labai svarbu, kad apie šį projektą išgirstų ne tik lietuviai užsienyje, bet ir užsieniečiai iš viso pasaulio.

2019-07-24

Rytas prasidėjo pokalbiu su Ira (jos vaikai Denis ir Vika). Jiems po vakar vakaro diskusijos buvo įdomu išgirsti daugiau apie mūsų misiją, Lietuvą, dalyvius, jų profesijas ir pan. Pokalbis vyko gana įdomiai – aš pasakoju, bet kalbėjo Ira ir kitisusirinkę klausytojai (juk mano rusų kalba nėra tokia, kad galėčiau laisvai viską pasakoti. Na bent tuo metu tikrai nebuvo). Ira labai žavėjosi mūsų daromais darbais. Ją labai stebino, kad tai darome savanoriškai. Taip pat daug klausinėjo apie Lietuvą ir kaip ten žmonės gyvena. Supratau, kad jos gyvenimo sąlygos nėra labai geros. Kai papasakoju apie projektą, Irą ir kitus klausytojus labai žavėjo, kad suradę kapus juos sutvarkome, užrišame vėliavėlę, fotografuojame, fiksuojame koordinatas, kad vėliau būtų galima internete šiuos duomenis rasti. Kadangi atsikėlus buvo pusryčių metas, Ira pavaišino mane viskuo, ką turėjo. Virtais kiaušiniiais, bulvėmis, vištiena. Visi žmonės aplink siūlė saldainių ir pan. Pakalbėjome ir apie tai, kad jos vaikams

reikia mokytis ir visas pasaulis bus jiems atviras. Iraypač akcentavo anglų kalbos svarbą savo vaikams. Atsisveikinant Irai padaviau 3 progines lietuviškų eurų monetas (kiekvienos rūšies po vieną). Ant vieno iš savo žurnalų kraštų Ira pasižymėjo „Misija Sibiras“. Sakė grįžusi namo pa‘google‘ins. Manau, tokiais pokalbiais (kaip ir tąkart su amerikiečiais kapinėse) įgyvendinu vieną iš savo tikslų – apie misiją leidžiu išgirsti ir užsieniečiams. Bet ne tik išgirsti. Paaiškinu ir padedu suprasti, kodėl tai svarbu.

Atvykus į Ekibastūzą laukėme, kol mus pasitiks, bet taip niekas ir neatvyko. Per tą laiką pažaidėme linksmų žaidimų. Aš išmokiau visus žaisti „Zuikučius“. Nesulaukėpasitikimo, pasiėmėm kuprines ir kaip reikiant pažygiavom su visa ekipuote (spėju, buvo apie 10 km, gal truputį mažiau). Po to, palikę kuprines, nuėjome į kapines. Ir ten gavome tokio lietaus, kad mano kelnės buvo kiaurai grėžiamos. Viršų apsaugojo šturmuotė, kurią pasiėmiau.

Grįžus iš kapinių, įsikūrėme Draugystės namų aktų salėje. Kad nebūtų liūdna, sugulėme, kaip palapinėje: Mantas, Tomas ir aš šalia.

2019-07-25

Keliamės su mankšta, kurią darome ant scenos. Manau, kad namų sargui linksma stebėti mus per kamerą. Papyrusčiavę vykstame į paskutines kapines (bent jau taip manėme). Ir ten radau paskutinį lietuvių kapą (bent taip maniau). Jo vardas buvo Kazimieras.

Eidami labai daug prisijuokėm rutuliodami ir diskutuodami apie Ekibastūzą, kuris po truputį juokais tapo Egiu Bastūnu (komandos draugo vardu), idėją ir santvarką. Apie tai parašysiu panašią knygą, kaip Platono „Valstybė“, tik, kad ten buvo filosofinė, o šita bus tiesiog aprašymas – dokumentika.

Po to sekė pirtis. Vietiniai labai norėjo pavaidinti, tai pripildavo vandens ant akmenų ir pabėgdavo iš pirties. Paulių, Arnoldą, Marijų, Mantą, Augustą gerai nuvanojau su vanta.

Svėriausi su ten esančiomis svarstyklėmis, šlapias, po pirties. Rodo apie 71 kg. Tai būsiu per ekspediciją numetęs tik apie 1 kg.

Paskutinė vakarienė ir išėjome į stotį. Vykstame į Nur-Sultaną. Laukia pirmosios kapinės ir renginys, kurioje, tikriausiai, reikės pasisakyti.

2019-07-26

Atvykome į Nur-Sultaną. Atvykę važiuojame tiesiai į kapines. Tas pačias, kaip ir pirmą dieną. Ir viskas nebe taip baisu ir painu. Žymiai efektyviau išsirikiuojame ir šukuojame kapines. Radau dar vieno lietuvio kapą. Pavardė Veikutis. Džiugu, kad ir paskutinė diena produktyvi. Taip pat pavardė graži. Panaši į mano būdą.

Per kelias valandas komanda rado apie 10 kapų. Paskui mus priėmė Ambasadoriaus rezidencijoje. Po tiek dienų atrodo prabangiai. Grįžus teks miegoti kažkur ant žemės. Manau, jeigu bus kur vietos ant kilimo, neišsipakuosiu nei miegmaišio. Aišku, dar visai tikiu, kad iki išvykimo į oro uostą, kuris beje apie 02:30, gali būti, kad net nespėsime sugulti.

Vakare neskubėjau eiti miegoti. Nenoriu, kad kelionė jau baigtųsi. Jei bent vienas iš komandos dar būtų nenulūžęs, ko gero, sėdėčiau ir kalbėčiausi iki lėktuvo. Na, bet visi tikrai yra pervargę, tad negaliu jų kaltinti. Iki kėlimosi skrydžiui liko mažiau nei 2 valandos. Reikia ir man eiti nusensti kažkur.

Ryt laukia ilga kelionė namo. Teoriškai jau 2019-07-27 ir per ateinančią dieną pasieksime Lietuvą. Laukia ilga kelionė ir nepamirštamasis sutikimas. Eidamas miegoti jau leisiu sau mintimis grįžti į Lietuvą. Pas draugus, artimuosius ir mylimuosius.